

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра державно-правових дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»

підготовки фахівців освітнього ступеня «доктор філософії»
галузь знань 08 «Право»
спеціальність 081 «Право»

Обговорено та схвалено на засіданні
Навчально-методичної ради ОДУВС
протокол від 29 липня 2020 №1

2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів 3	Галузь знань 08 Право	Нормативна	
	Спеціальність 081 Право		
Модулів 1	Освітній ступінь: <u>доктор філософії</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів 1		1,2-й	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		2-й	3-й
		Лекції	
		2 год.	4 год.
		Семінарські	
			4 год.
		Самостійна робота	
			82 год.
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія сучасної юриспруденції» є опанування історичного мислення, оволодіння методами правового аналізу, аналіз мови юриспруденції, застосування формальних і формалізованих методів дослідження (методики і процедури дослідницької діяльності), типології систем наукового правового знання і т.д.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія сучасної юриспруденції» є

- ознайомлення з фактичним матеріалом дисципліни;
- вивчення проблеми структури наукового знання взагалі і наукових правових теорій особливо;
- опанування законів виникнення, функціонування і зміни наукових правових теорій;
- закріплення понятійного каркасу юридичної науки та її окремих дисциплін;

Вивчення навчальної дисципліни «Методологія сучасної юриспруденції» сприяє формуванню теоретичних знань.

Перелік компетентностей, формування яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни (з ОНП).

Загальні компетентності: ЗК 01. Здатність виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові наукові ідеї на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження.

ЗК 02. Здатність приймати обґрунтовані самостійні рішення, планувати, організовувати і здійснювати комплексні дослідження на сучасному рівні з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в області права.

ЗК 03. Здатність здійснювати організацію освітнього процесу та підготовку здобувачів вищої освіти до професійно-орієнтованої діяльності.

Спеціальні компетентності: СК 02. Здатність планувати і проводити наукові дослідження з використанням теоретичних та прикладних досягнень у сфері правозастосування та впроваджувати їх результати у практику роботи правоохоронних органів та суду.

СК 04. Здатність до підготовки власного наукового дослідження або наукової статті у фахове видання з юридичних наук.

СК 06. Здатність здійснювати пошук, обробку та аналіз фундаментальних праць провідних вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі дослідження, конструктивно критикувати підходи інших вчених, надавати особисті визначення правових категорій, дотримуючись принципів етики та академічної доброчесності.

Результати навчання: РН 01. Самостійно мислити, проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей.

РН 02. Знати методологічні засади (підходи, принципи та методи) правового дослідження.

РН 03. Формулювати наукові гіпотези й завдання, обирати інноваційні напрями, методи й моделі вирішення проблем в галузі права.

РН 04. Демонструвати навички самостійного виконання наукового дослідження, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток та навчання інших.

РН 05. Розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, в юридичній сфері на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних правових, соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Методологія юриспруденції як світ організованих форм мислення та діяльності дослідника. Система наукознавчих підходів у сучасній юриспруденції.

Розуміння методології у сучасному загальнотеоретичному правознавстві. Презентація плюралістичної методології як бази дослідження, яка поєднує однакові за змістом, сутністю та походженням методи.

Поняття «методологія правознавства» як вчення про структуру, логічну організацію, принципи, методи, засоби і форми діяльності дослідника у процесі пізнання державно-правових явищ. Структурно-функціональна характеристика цього поняття, основні його складові його.

Методологія наукової (пізнавальної) та практичної діяльності. Методологія даних сфер людської діяльності тісно пов'язані між собою, тим не менш їх слід відокремлювати за цілою низкою ознак (наприклад, за суб'єктивним складом, метою здійснення, критеріями оцінки отриманих результатів тощо). Відносна відособленість методологій наукової та практичної діяльності.

Тема 2. Методологія сучасної юриспруденції: становлення та основні напрями розвитку

Поняття «методології» як система методологічних принципів, прийомів, способів, засобів, методів і методик наукового пізнання, яка використовується для отримання даних під час дослідження виділеного об'єкта (предмета).

Дослідження методологічних проблем юридичної науки в соціокультурному контексті. Осмислення соціально-економічних, політичних, культурних змін, ефективність дослідження нових правових реалій, які базуються на новітній системі теоретичних уявлень, сформованих у результаті перегляду філософських основ і методів наукового пізнання права.

Сучасні методологічні уявлення про розмаїття правової проблематики, звертаючи особливу увагу на дискурс, що зводиться до визначення перспектив у сучасному правознавстві гносеологічного і методологічного плюралізму.

Тема 3. Підходи в сфері посткласичної методології юриспруденції

Сучасна методологія юриспруденції проходить посткласичний етап свого розвитку і є плюралістичною за своєю сутністю та визначається взаємодією різноманітних підходів за принципом додатковості.

Розуміння методології вітчизняної юриспруденції у XXI столітті.

В онтологічному розумінні як система методологічних принципів, прийомів, способів, засобів, методів і методик наукового пізнання, яка використовується для отримання істинного знання про державно-правову

дійсність у процесі дослідження останньої у контексті завдань, які вирішує юридична практика;

У гносеологічному розумінні як наука про методологічні принципи, прийоми, способи, засоби, методи та методики наукового пізнання, що використовуються в юриспруденції.

Тема 4. Методологія юридичних досліджень в умовах зміни світоглядних установок

Зміна домінуючих світоглядних або ж ідеологічних засад, що мають методологічне значення для наукового дослідження задають його світоглядно-ціннісний контекст, методологічний базис положень та висновків. Аналіз результатів повної відмови від підходів та методів, використання яких обґрунтовано в межах іншої методологічної традиції.

Акцент на світоглядні, загальнотеоретичні та ціннісні орієнтири, які мають спрямовувати діяльність дослідника державно-правової дійсності. Поняття методології є надзвичайно близьким до поняття основ науки, яке включає до свого змісту як компонентів наукову картину світу (світогляд), філософські основи науки (спрощено – її загальнотеоретичні положення) та її ідеали, цінності та норми.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				Прим.
	Заочна форма				
	усього	у тому числі			
лекції		сем.заняття	сам.робота		
1	2	3	4	5	
Тема 1. Методологія юриспруденції як світ організованих форм мислення та діяльності дослідника. Система наукознавчих підходів у сучасній юриспруденції.	22	2		20	
Всього за семестр	22	2		20	
Тема 2. Методологія сучасної юриспруденції: становлення та основні напрями розвитку	22		2	20	
Тема 3. Підходи в сфері посткласичної методології юриспруденції	24	2	2	22	
Тема 4. Методологія юридичних досліджень в умовах зміни світоглядних установок	22			20	
Всього за семестр	68	2	4	62	
Усього годин	90	4	4	82	

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема Методологія сучасної юриспруденції: становлення та основні напрями розвитку	2
2	Тема Підходи в сфері посткласичної методології юриспруденції. Методологія юридичних досліджень в умовах зміни світоглядних установок	2
	Разом	4

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Методологія юриспруденції як світ організованих форм мислення та діяльності дослідника	20
2	Тема 2. Методологія сучасної юриспруденції: становлення та основні напрями розвитку	20
3	Тема 3. Підходи в сфері посткласичної методології юриспруденції	20
4	Тема 4. Методологія юридичних досліджень в умовах зміни світоглядних установок	22
	Разом	82

Самостійна робота може здійснюватися у таких формах як підготовка до практичних занять, самостійне вивчення додаткової літератури та додаткових питань, розв'язання завдань, робота з інформаційними ресурсами, підготовка до розгляду модельних справ з питань прав людини, підготовка до обговорення тематичних творів мистецтва, підготовка до заліку згідно переліку питань.

7. Індивідуальні завдання

З метою поглиблення знань із дисципліни, прищеплення навичок самостійної роботи з літературою пропонується опрацювання додаткових тем виконання індивідуальних творчих завдань у вигляді підготовки наукових доповідей за визначеною тематикою. Доповіді виконуються на основі самостійного вивчення рекомендованої літератури і законодавства, перелік яких не обмежує ініціативи здобувача і його можливостей у використанні більш широкого кола наукових досліджень. До літератури відносяться: першоджерела; підручники і навчальні посібники; наукові дослідження (монографії, наукові статті та ін.) З проблем, досліджених у наукових доповідях, здобувачі можуть підготувати для обговорення наукові тези та доповіді, з подальшим виданням.

8. Методи навчання

Вибір методів навчання зумовлений характером пізнавальної діяльності студентів та особливостями навчального процесу у вищій школі. Зокрема, для досягнення мети навчальної дисципліни, формування комплексу відповідних знань та вмінь застосовуються пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемно-пошуковий, дослідницький методи; індуктивний та дедуктивний методи; методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

В залежності від джерел знань застосовуються методи: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація презентація), практичні методи (індивідуальні завдання).

В залежності від типу пізнавальної діяльності застосовуються методи навчання інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий (евристичний), пошуковий (дослідний).

Також активно використовуються методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності (ділові та рольові ігри, дискусії і диспути, студентські наукові конференції, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості (метод аналогій, зіставлення наукових і життєвих (побутових) пояснень явища тощо).

9. Оцінювання результатів освітньої діяльності

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи в залежності від обраної форми завдання. Оцінювання успішності здобувача вищої освіти по засвоєнню навчальної дисципліни здійснюється посеместрово, тобто підсумкова кількість балів, яку необхідно набрати для того, щоб отримати позитивну оцінку накопичується здобувачем вищої освіти протягом всього семестру (модулю) і складає від 60 до 100 балів. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як середньоарифметична результатів засвоєння окремих залікових тем, або за результатами заліку. Для переводу підсумкової оцінки у 100 бальну шкалу оцінювання знань середньоарифметична підсумкова оцінка множиться на коефіцієнт 20. Результати підсумкового контролю, перераховані в бали, заносяться науково педагогічним працівником в заліково-екзаменаційну відомість та індивідуальний навчальний план слухача за шкалою оцінювання ECTS та національною шкалою.

10. Шкала оцінювання знань: національна та ECTS

За внутрішньою шкалою навчального закладу в балах	За шкалою ECTS /За національною шкалою	
	Вноситься до відомості	
	Екзамен	залік
90 – 100	A/Відмінно	A,B,C, D, E /Зараховано
82-89	B/Добре	
74-81	C/Добре	
64-73	D/Задовільно	
60-63	E/Задовільно	
35-59	FX/Незадовільно	Не зараховано
	з можливістю повторного складання	
0-34	F/Незадовільно	Не зараховано
	з обов'язковим повторним курсом	

11. Критерії оцінювання знань на екзамені та заліку

Для тих, хто складає залік та екзамен, критерії оцінювання знань наступні.

Оцінка А/ “відмінно”– виставляється, якщо студент має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо.

Оцінка В, С / “добре” – виставляється, якщо студент виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка D, E / “задовільно” – студент взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні

основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.

Оцінка FХ, F/ “незадовільно” – студент виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.

Оцінка А, В, С, D, Е / “зараховано” виставляється, якщо студент виявив достатньо повні знання курсу; вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями, засвідчив уміння критично оцінювати варіативні підходи щодо сутності поставлених питань, дає правильні, хоча і не завжди повні відповіді на поставлені запитання; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень; матеріал викладає не завжди логічно, послідовно і переконливо.

Оцінка FХ, F/ “не зараховано” виставляється, якщо студент виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, неточний, стислий; повна відсутність переконливості в викладенні матеріалу.

12. Питання для підсумкового контролю

Перелік питань для підготовки до заліку

1. Категорія «метод наукового пізнання»
2. Поняття методології у сучасному загальнотеоретичному правознавстві.
3. Структурно-функціональна характеристика методології правознавства.
4. Методологія правознавства та методологія права: розмежування понять.
5. Методологія юриспруденції: тенденції розвитку.
6. Методологія наукової (пізнавальної) та практичної діяльності.
7. Правознавство: сучасні підходи до розуміння проблеми.
8. Об'єкт і предмет правознавства.
9. Науковий підхід як предмет методологічного дискурсу в праві.
10. Методологічні проблеми юридичної науки в соціокультурному контексті.
11. Гносеологічний та методологічний плюралізм у сучасному правознавстві.
12. Етапи розвитку методології юриспруденції.
13. Характеристика класичної методології юриспруденції.
14. Характеристика посткласичної методології юриспруденції.
15. Світоглядні та ідеологічні засади методології правознавства.
16. Система наукознавчих підходів у сучасній юриспруденції.

17. Особливості логічних методів.
18. Значення історико-юридичних методів у правовому дослідженні.
19. Методологія догми права.
20. Інструментальні особливості спеціальних методів.
21. Особливості застосування філософсько-правового метода.
22. Особливості застосування теологічно-правового метода.
23. Особливості застосування природно-правового методу.
24. Функціональна характеристика методів юридичної соціології.
25. Пізнавальні властивості методів юридичної гносеології.

13. Методичне забезпечення

Матеріали комплексу методичного забезпечення навчальної дисципліни (лекції; плани семінарських занять та методичні рекомендації до них; завдання для самостійної роботи; індивідуальні завдання).

14. Рекомендована література:

1. Бандура О. О. Основні риси діалектики аксіології та гносеології права. *Форум права*. 2011. № 1. С. 42-49.
2. Бехруз Х. Цивілізаційний підхід як методологічна основа вивчення ісламського права. *Право України*. 2011. № 8. С. 167-172.
3. Бігун В. С. Філософія права в Україні (1990–2005) / В. С. Бігун // Проблеми філософії права. – 2007. – Том IV–V. – С. 200 – 206
4. Гусарев С. Діяльнісний підхід у структурі методології сучасного правознавства. *Право України*. 2011. № 8. С. 160-166.
5. Дубов Г. О. Плюралізм правової методології: зміст, особливості інтерпретації та умов формування юридичної науки на сучасному етапі розвитку. *Часопис Київського університету права*. 2001. № 1. С. 48-51.
6. Дудченко В. В. Сучасне бачення методології юридичної науки. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук, праць*. О.: Юрид. л-ра, 2011. Вип. 62. С.734-736.
7. Жаровська І. М. Щодо проблем методології теорії держави і права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 138-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_827_24.
8. Кельман М. С. Гносеологія юридичної методології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2014. № 801. С. 70-75
9. Кельман М.С. Юридична наука: проблеми методології. Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2011. 492 с.
10. Керимов Д. А. Методологія права (предмет, функції, проблеми філософії права). К. : Аванта+, 2011. 560 с.
11. Козюбра М. Методологія правознавства і методологія права: співвідношення понять та їх особливості. *Право України*. 2014. № 1. С. 22-32.
12. Крестовська Н.М. Цивілізаційний підхід у порівняльному

правознавстві. *Правова держава: щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*. 2016. Вип. 27. С. 443-449.

13. Литвинов О. Про культурологічний методологічний інструментарій у правознавстві (спроба філософсько-правових міркувань). *Право України*. 2011. № 8. С. 151-159.

14. Оборотов Ю.М. Аспекти розгортання методології юриспруденції. *Право України*. 2014. № 1. С. 33-39.

15. Оніщенко Н. М. Методологія теорії держави і права (деякі аспекти розгляду). *Держава і право*. 2016. Вип.71. С. 3-20.

16. Рабінович П. Методологія вітчизняного загальнотеоретичного праводержавознавства: деякі сучасні тенденції. *Право України*. 2014. № 1. С. 11-21.

17. Рабінович П., Луців О. Верховенство права як омріяний результат здійснення прав людини (підходи до інтерпретації, критерії оцінювання). *Право України*. 2017. № 3. С.100-111.

18. Шишка О. Р. Соматичні права та перспективи розвитку їх в Україні. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць*. О.: Юрид. л-ра, 2011. Вип. 59. С. 284-293.

19. Ющик О. До проблеми розвитку методології права. *Право України*. 2014. № 1. С. 40-49.

20. Ярмол Л. Загальнотеоретична характеристика співвідношення свободи вираження поглядів та свободи вираження думки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 855. С.291-300. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_855_

15. Інформаційні ресурси

1.	Тема юриспруденції як світ організованих форм мислення та діяльності дослідника. Система наукознавчих підходів у сучасній юриспруденції.	Методологія як світ організованих форм діяльності дослідника. Система наукознавчих підходів у сучасній юриспруденції.	http://www.nbuv.gov.ua/e-resources/ http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?C21COM=F&I21DBN=SAUA&P21DBN=SAUA http://pravo.biz.ua/
2.	Тема юриспруденції: становлення та основні напрями розвитку	Методологія сучасної юриспруденції: становлення та основні напрями розвитку	http://www.pravoznavec.com.ua/
3.	Тема Підходи в сфері посткласичної методології юриспруденції	Підходи в сфері посткласичної методології юриспруденції	
4.	Тема юридичних досліджень в	Методологія юридичних досліджень в	

	умовах зміни світоглядних установок	
--	-------------------------------------	--

РЕЦЕНЗІЯ
на навчально-методичні матеріали навчальної дисципліни
«Методологія сучасної юриспруденції»
для підготовки фахівців освітнього ступеня «доктор філософії»
за спеціальністю 081 «Право»
Одеського державного університету внутрішніх справ

Розвиток сучасного правознавства обумовлений його переходом від методологічної типовості до світоглядного плюралізму, що пов'язано з серйозним переглядом уявлень про державно-правові закономірності. Змістовний аналіз усіх явищ, визначення установчих орієнтирів подальшого розвитку юридичної науки стає найважливішим напрямом наукових досліджень, основою ефективності яких має бути сучасна методологія. Актуальність методологічних досліджень істотно підвищується в періоди глибоких реформ, корінних трансформацій системи цінностей і світоглядних основ суспільства.

Опанування історичного мислення, оволодіння методами правового аналізу, аналіз мови юриспруденції, застосування формальних і формалізованих методів дослідження (методики і процедури дослідницької діяльності), типології систем наукового правового знання - основне завдання рецензованого курсу.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає осмислення соціально-економічних, політичних, культурних змін, ефективність дослідження нових правових реалій, які базуються на новітній системі теоретичних уявлень, сформованих у результаті перегляду філософських основ і методів наукового пізнання права.

Рецензовані навчально-методичні матеріали навчальної дисципліни «Методологія сучасної юриспруденції» відповідають змісту та завданням навчального курсу. Слід відзначити важливість розуміння методології вітчизняної юриспруденції у XXI столітті.

Пакет рецензованих навчально-методичних матеріалів відповідає усім необхідним вимогам і може використовуватися у навчальному процесі.

Завідувач кафедри адміністративного
та господарського права ОНУ ім. І.І. Мечникова
доктор юридичних наук, професор

О.І. Миколенко